

*Ю. С. Панішева,
студентка V курсу II групи
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Станом на 01.09.2016 р. в Україні 1552 особи відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі. Цей вид покарання введено в нашій країні 1995 р. разом зі вступом до Ради Європи, оскільки такий вступ передбачав виконання певних умов, зокрема, ліквідацію покарання у виді смертної кари. Положення ст. 24 Загальної частини та санкцій статей Особливої частини Кримінального кодексу 1960 р., які передбачали смертну кару як вид покарання, рішенням Конституційного Суду України від 29.12.1999 р. №11-рп/99 визнано неконституційними. Законом України від 22.02.2000 р. внесені зміни до Кримінального кодексу України 1960 р., відповідно до яких смертну кару замінено на довічне позбавлення волі. Остаточне закріплення сталося 03.05. 2002 р., коли Україна приєдналася до протоколу № 13 Європейської конвенції про права людини, яка передбачає повне скасування смертної кари за будь-яких обставин як у мирний, так і воєнний час [2, с. 353].

Довічне позбавлення волі – це найсуворіше з усіх видів основних покарань, що застосовується судом тільки тоді, коли воно вказане в санкції статті Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України). Воно встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів (за які законом передбачено позбавлення волі на строк понад 10 років або довічне позбавлення волі) і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених КК України, якщо суд не вважає за можливе застосовувати позбавлення волі на певний строк [3, с. 40].

Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК України) передбачає порядок виконання покарання на принципах диференціації та індивідуального підходу до перевиховання засуджених. Для цього перебудовується класифікація засуджених за ступенем безпеки за системою, прийнятою в Європі (мінімального, середнього та максимального рівня безпеки).

Відповідно до ст. 150 КВК України засуджені до довічного позбавлення волі відбувають покарання у кримінально-виконавчих колоніях максимального рівня безпеки, розміщуються у приміщеннях камерного

типу окремо від інших засуджених, як правило, по дві особи. Термін тримання засуджених до довічного позбавлення волі у вказаних колоніях законом не обмежується. Вони забезпечуються житловою площею за нормами, встановленими кримінально-виконавчим законодавством. У певних випадках з метою захисту засуджених від можливих посягань з боку іншого засудженого, запобігання вчиненню ними нового злочину або за наявності медичного висновку та за мотивованою постановою начальника установи їх можуть тримати в одиночних камерах.

На осіб, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі, поширюються права та обов'язки засуджених до позбавлення волі на певний строк відповідно до ст.107 КВК України.

За порушення вимог режиму відбування покарання до них можуть застосовуватися такі стягнення: попередження, догана (сувора догана), дисциплінарний штраф у сумі до 2-х мінімальних розмірів заробітної плати, поміщення у карцер на строк до 15 діб.

Персонал кримінально-виконавчої установи максимального рівня безпеки повинен допомагати засудженим у пристосуванні до відбування покарання на першій його стадії.

Друга стадія настає через рік після відбування покарання. Персонал має зробити контрольний аналіз стосовно кожного засудженого: як він влаштувався у відділенні, чи розуміє шкідливість учиненого злочину, які стосунки з адміністрацією та іншими засудженими. Подальший моніторинг поведінки засудженого до позбавлення волі має відбуватися щороку. Наприкінці 5-річного періоду проводиться детальне й поглиблене оцінювання ступеня небезпеки кожного засудженого, на основі чого робиться висновок, у якому зазначаються зміни у поведінці, фактори ризику, можливі перспективи. Вся отримана інформація переноситься до кримінально-виконавчої характеристики.

Третя стадія передбачає відбуття не менше 15 років засудженим у приміщеннях камерного типу. Ті, хто виконує розроблений для них індивідуальний план відбування довічного покарання та має позитивні перспективи, можуть бути переведені до звичайних жилих приміщень колонії максимального рівня безпеки.

Четверта стадія визначає, що особи, засуджені до довічного позбавлення волі, при сумнівній поведінці та ставленні до праці після відбуття не менше 20 років позбавлення волі мають право на поліпшення умов тримання і можуть бути переведені до установ середнього рівня безпеки.

П'ята стадія має місце, коли засуджений відбув 25 років в ув'язненні, і полягає в тому, що є можливість для умовно-дострокового

звільнення при виконанні засудженим певних умов. Якщо ці умови виконані, слід призначити обмеження волі строком від 3-х до 5-ти років і вже після цього допустити повне звільнення. Перевагою такої пропозиції є полегшення соціальної адаптації після звільнення [2, с. 351].

Отже, заборона смертної кари зумовлена визнанням права на життя основним природним правом кожної людини. Це данина гуманізації суспільства. Але разом із тим довічне позбавлення волі як найсуворіший вид покарання породжує безліч невіршених проблем. Засуджуючи злочинця на життя в умовах ізоляції на багато років, держава повинна гарантувати, щоб покарання не стало катуванням. Сьогодні в Україні налічується приблизно 1900 осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Вони відбувають покарання у 12-ти колоніях (секторах) та у 22-х слідчих ізоляторах. На жаль, цей вид покарання характеризується постійним збільшення кількості засуджених. Це лише один з факторів, що вимагає пошуку нових форм виконання довічного позбавлення волі і розгляду можливості звільнення таких засуджених. Звільнення від довічного позбавлення волі потрібно починати не з місць його відбування, а з переліку злочинів, за вчинення яких можливе призначення найтяжчого виду покарання, а також глибинного вивчення осіб, до яких воно застосовується.

С п и с о к л і т е р а т у р и

1. Наукова позиція щодо застосування положень Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України відносно удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання», а також окремих положень законодавства, що стосується виконання кримінального покарання у виді довічного позбавлення волі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1456258046>

2. Бараш Є. Ю. Загальні тенденції гуманізації та перспективи пенітенціарної пробації щодо довічного позбавлення волі / Є. Ю. Бараш // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – 1(4). – С. 344–354.

3. Бараш Є. Ю. Удосконалення організації виконання покарання у вигляді довічного позбавлення волі як відображення процесів реформування пенітенціарної системи України / Є. Ю. Бараш, С. І. Скоков // Право і безпека. – 2011. – № 2 (39). – С. 40.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 2

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т2 ., – 260 стр.
ISBN – 978-966-2740-94-3

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-94-3

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

З М І С Т

Бабій О. Г., Гавриленко М. М. Клименко Є. А.	Пенітенціарна пробація як складова ресоціалізації в Україні.....	3
Бірюков М. С.	Зміни до порядку направлення осіб до відбування покарання у виді позбавлення волі.....	10
Богатюк О. В.	Мета соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	13
Бугайчук А. А.	Сучасна кримінально-виконавча політика України.....	17
Бурикін В. В.	Про імперативність ресоціалізації звільненої з установи виконання покарання особи.....	21
Вовк М. М.	Відповідність вітчизняного законо-давства у сфері виконання покарань між-народним та європейським стандартам поведження із засудженими.....	24
Гадзіна М. Ю.	Звільнення від відбування покарання за хворобою: проблеми та шляхи їх розв'язання.....	28
Герашенко С.	Виконання покарання у виді арешту.....	32
Гнітій А. О.	Проблемні питання застосування та виконання покарань у виді громадських робіт.....	35
Голєв В. І.	Виправні роботи на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи.....	39
Головко Д. Є.	Кримінально-правові проблеми застосування звільнення від відбування покарання за хворобою.....	42

Грабовська Я.Г.	Особливості виправлення та ресоціалізації неповнолітніх.....	47
Григоренко В. О.	Відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	50
Грицева О. О.	Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	54
Гриша І. О.	Міжнародний досвід застосування покарання у виді громадських робіт.....	58
Дейнега К. В.	Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації засуджених.....	62
Дейнега М. В.	Праця засудженого в умовах ізоляції в контексті реалізації його матеріальних зобов'язань.....	66
Джелалі В. Ф.	Деякі проблеми виправлення та ресоціалізації неповнолітніх осіб.....	70
Дзандзава Г. М.	Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	74
Дроздова В. І.	Потрапляння наркотичних засобів до установ виконання покарань.....	78
Дуброва Т. В.	До питання про право на свободу віросповідання засуджених до позбавлення волі.....	81
Железнякова Н. І.	Соціальна адаптація засуджених до позбавлення волі під час відбування покарання.....	84
Задерей О. В.	Застосування амністії до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки: правовий аспект та перспективи застосування в сучасних українських реаліях.....	88

Зайцева А. О.	Поняття та порядок звільнення засуджених від відбування покарання у зв'язку з помилуванням.....	91
Зелінська І. А.	Проблема переведення засудженого з однієї виправної колонії до іншої.....	94
Йосипенко Н. П.	Освіта як засіб виправлення та ресоціалізації осіб, засуджених до позбавлення волі, на прикладі зарубіжних країн.....	97
Іванов Д. В.	Перспективи створення приватних колоній в Україні.....	100
Карпова В. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до довічного позбавлення волі.....	103
Козаченко Т. О.	Щодо доцільності застосування покарання у виді обмеження волі.....	107
Козярин Д. Ю.	Особливості ресоціалізації засуджених неповнолітніх.....	111
Колісник Л. Г.	Питання забезпечення права засуджених на охорону здоров'я.....	115
Кудря А. Р.	Забезпечення конституційного права засуджених на охорону здоров'я: основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення...	119
Куктенко Є. Л.	Пробація щодо неповнолітніх як спосіб попередження злочинності.....	123
Курочкіна О. О.	Порівняльна характеристика змісту і основних ознак виконання покарання у виді виправних робіт в радянський період та за часів незалежності України.....	127
Кухар К. І.	Актуальні проблеми застосування інститутів амністії та помилування в Україні.....	130
Кушнір Я. О.	Про забезпечення доступу до освіти осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.....	135

Лук'яненко Н.Ю.	Ресоціалізація засуджених як напрям державної пенітенціарної політики.....	138
Лучникова Д. Ю.	Проблеми ресоціалізації осіб, які не досягли повноліття.....	141
Ляшкевич Є. І.	Місце законних інтересів у складі правового статусу засуджених.....	144
Мандзюк М.	Проблемні аспекти ресоціалізації засуджених.....	146
Михайлова Г. В.	Проблеми підготовки засуджених до звільнення від відбування покарання.....	149
Ненька Г. Ю.	Проблеми застосування покарання у виді виправних робіт.....	152
Онищенко А. Г.	Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань шляхом реалізації індивідуальних заходів.....	156
Оніщенко З. О.	Правовий механізм забезпечення безпеки засуджених осіб та персоналу в місцях позбавлення волі.....	159
Очерет М. О.	Роль соціально-виховної роботи із засудженими в установах виконання покарань..	162
Очкін Р. В.	Міжнародні аспекти проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	165
Панішева Ю. С.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	168/
Плеханов М.	Місце інституту пробації в системі ювенальної юстиції.....	171
Погребняк О. О.	Деякі питання забезпечення безпеки персоналу установ виконання покарань...	175
Позняк Ю. В.	Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.....	178

Поллак М. О.	Міжнародні стандарти поводження із засудженими.....	182
Пономаренко Є. С.	Удосконалення функціонування слідчих ізоляторів в умовах реформування кримінально-виконавчої системи України...	185
Прокопенко О.Г.	Оцінка ризику вчинення повторного кримінального правопорушення як елемент досудової пробації.....	190
Прокоф'єва А. К.	Проблема правового забезпечення права засуджених на відбування покарання за місцем проживання.....	194
Романюк А. О.	Щодо гуманізації системи виконання покарань в Україні.....	197
Роянова І. В.	Правова сутність досудової пробації та підстави її застосування.....	202
Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	205
Савенко Є. О.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	209
Сархош Ю. Д.	Виправлення засудженого: до визна-чення поняття.....	213
Смирнова А. О.	Проблемні питання громадських робіт у системі кримінальних покарань.....	216
Суліменко О. В.	Ресоціалізація жінок, засуджених до позбавлення волі.....	219
Толокольнікова К. С.	До питання обмеження прав засуджених....	223
Уласевич Д. В	Активне виборче право засуджених.....	226
Червона С. Р.	Деякі аспекти виконання арешту.....	229
Чередниченко Д. А.	Виправлення як мета покарання засуджених до позбавлення волі.....	232

Чернишова Є. М.	Виховна робота з неповнолітніми в кримінально-виконавчому аспекті.....	235
Чусько В. В.	Пріоритетні завдання та перспективи реформування державних кримінально-виконавчих інспекцій в Україні в службу пробації.....	239
Шепеленко Л. В.	Інститут пробації: зарубіжний досвід і перспективи розвитку в Україні.....	243
Шульгата М. О.	Проблеми виконання покарання у виді штрафу.....	246
Щербакова К. Я.	Окремі питання доцільності створення слідчих органів державної кримінально-виконавчої служби України.....	251

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 18,68. Облік.-вид. арк. 13,8.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.